

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 38 Volume: 8 Issue: 38

Haziran 2015 June 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TEMETTUÂT DEFTERLERİ İŞİĞİNDA ESKİŞEHİR'DE YETİMLERİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMLARINA DAİR BAZI BİLGİLER

THE SOCIAL AND ECONOMIC SITUATION OF ORPHANS THOSE WHO LIVED IN ESKİSEHIR ACCORDING TO THE TEMETTUAT REGISTERS

Metin MENEKŞE*

Öz

Bir bölgenin sosyal ve ekonomik durumunun ortaya konulmasında Temettuât defterlerinde yer alan kayıtlar araştırmacılara büyük ölçüde kolaylık sağlamaktadır. Bu defterlerde yer alan arazi, emlak, hayvanat ve vergi kayıtları ekonomik alanda; hane sayıları, aile isimleri, meslekler ve lakaplar ile ilgili kayıtlar ise sosyal alanda bizleri aydınlatmaktadır. Bu çalışmada Eskişehir Temettuât defterlerinde her biri bir haneye kaydedilmiş olan yetimler üzerinde durulmuştur. Defterlerde yetimlerin mevcut durumlarına dair kısa bilgiler verilmiştir. Yetimlerden bazılarının validesi, âmmisi veya vasi adı verilen bir kimsenin yardımıyla, bazılarının da kimsesi olmadan hayatlarını sürdürdükleri görülmüştür. Bunlar arasında arazi, emlak ve hayvan sahibi olanların yanı sıra hiçbir geliri olmayıp iâne ile geçinenler de bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada, tespit edilen hanelerde kayıtlı yetimlerin sosyal ve ekonomik durumlarına dair bazı bilgiler verilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Eskişehir, Temettuât Defterleri, Sosyal ve Ekonomik, Yetimler.

Abstract

Records which are placed in Temettuât registers help to the researches to understand the economic and social situation of a region. In these registers, while land, property, animal and tax records give information on economical field; number of houses, family names, occupations and titles inform us on the social fields. In this study, the orphans who were registered to different houses are examined according to Temettuât records of Eskişehir. Short information is given about the orphans. Some of the orphans lived with their mothers, uncles or guardians, while some of them lived without having relatives or legal protector. Some of them had land, property and animals, while some of them lived with only state benefits. Therefore in this study, some information will be given about the economic and social situation of the aforementioned orphans.

Keywords: Ottoman Empire, Eskişehir, Temettuât Registers, Social and Economic, Orphans.

Giriş

Bir devletin maddi gücü ve insan potansiyelini tespit için yapılan tahrir geleneği Osmanlı Devleti'nde de kuruluş aşamasından itibaren uygulanmıştır. Devlet kendine has usuller ile hâkim olduğu bölgelerde görevlendirdiği görevliler sayesinde yazımlar yaptırmıştır. Devletin bu şekildeki düzenli yazımları XVI. yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir¹. Bu gelenek devlet tarafından tımar tevcihleri ve bunun için düzenlenen defterlerle devam ettirilmiştir. Tanzimat'la birlikte yeni mali düzenlemeler yapılmıştır. Tanzimat öncesindeki onlarca kalemlik vergi kaldırılarak, "herkesin kazancıyla mütenâsib olarak temettu vergisi" oluşturulmuştur (Adıyeke, 2000: s. 772). Devletin mali politikasındaki reformlarında temel amaç; devletin gelirlerinin kontrol altında tutulması, vergi konusunda ahali arasındaki dengesizliğin ve haksızlıkların önüne geçilmesi, vergi verecek kişilerin tespit edilmesi, ağır vergi yükünün hafifletilip halkın refaha kavuşturulması, bu sayede devletin gelirlerinin artırılarak son dönemde gittikçe bozulan gelir gider dengesinin yeniden kurulmasıdır. Bunun için 19 Zilkade 1255/23 Ocak 1840 tarihinde Muhassıllar Nezareti'ne bir talimatname gönderilmiş, her yerde ahalinin ismi, lakabı, arazileri, hayvanları, tüccar ve esnafın ise yıllık gelirleri vs. bilgilerinin kaydedildiği *Temettuât defterleri*² adı verilen defterler tutulması emri verilmiştir (Demir, 1999: s. 316-317).

* Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, metinmenekse26@hotmail.com.

¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Ö. Lütfi Barkan (1941). "Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri II", *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, Sayı: 1, s. 29-59.

² Temettuât defterleri üzerine önemli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları: Selahittin Özçelik (2005). *XIX. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi (Temettuât Defteri İncelemesi)*, Isparta: Fakülte Kitabevi; Mübahat S. Kütükoğlu (1995). "Osmanlı Sosyal ve İktisâdi Tarihi Kaynaklarından Temettu Defterleri", *Belleken*, Cilt LIX, Sayı: 225, s. 395-413; Tefvik Güran (2000). "19. Yüzyıl Temettuât Tahrirleri", *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, s. 75-94; Nuri Adıyeke (2000).

A. Temettuât Defterleri

"*Temettu*" kelimesi "kâr etme, fayda görme", "*Temettuât*" "kârlar, faydalar" anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2007: s. 1073). "*Temettu Vergisi*" ise tüccar ve esnafın senelik kazançlarının miktarının tahmin ve takdir edilerek bundan %3 oranında alınan vergidir (Şener, 1990: s. 108). Temettu vergisinin esas 1789-1839 yıllarını kapsayan III. Selim ve II. Mahmut dönemleridir. Çünkü bu dönemler Osmanlı maliyesinin krizle mücadele ettiği dönemlerdir. XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ve XIX. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda ekonomik sıkıntılar ciddi boyutlara ulaşmış ve başta padişah olmak üzere maliye ile ilgili bürokrasi bu durumun ortadan kalkması için birtakım yeni tedbirlere gidilmesi hususunda çalışmalar yapmışlardır (Demir, 1999: s. 315-317).

II. Mahmut döneminde yapılan çalışmalar, Abdülmecit döneminde de devam etmiştir. Bu dönemde bütün örfi vergiler kaldırılmıştır. Örfi vergilerin yerine her köy ve mahalle üzerine yalnız bir adla vergi konulmuş ve adına da "*köyce tahsili mutad olan vergi*" denilmiştir (Adıyeke, 2000: s. 772). "*An cemaatin vergi*", "*komşuca alınan vergi*" gibi muhtelif adlarla da ifade edilen bu tek vergi her şeyden önce vergi mükellefinin ödeme gücünü esas almıştır (Öztürk, 2000: s.547)³.

Temettuât sayımları nüfusun etnik özelliğine göre mahalli idareciler tarafından yapılmıştır. Müslümanların yazılması; muhtar-ı evvel, muhtar-ı sâni ve köy imamları tarafından gerçekleştirilmiştir. Gayrimüslimlerin yazılması; papazlar ve kocabaşlar tarafından gerçekleştirilmiştir (Kütükoğlu, 1995: s. 397-398).

Temettu vergisinin kaydının tutulduğu defterlere "*Temettuât defterleri*" denilmektedir. Temettuât defterlerinde kaza, mahalle, köy gibi iskân merkezleri hane hane ele alınarak hanelere ait şahsi mal varlığı, emlak, arazi ve hayvanât, bilgileri kaydedilmiştir (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2000: s. 254).

Genel bir başlıktan sonra hane numarası yazılmış ve her haneye birden başlayarak numara verilmiştir. Sonra da isim ve şöhreti yazılmıştır. Hane reisinin adının, lakabının ya da tarifinin yapıldığı kısmın yukarısına mesleği ve "*sene-i sabıkada*" yani geçen senede mükellef üzerine tahakkuk eden vergi-yimahsûsanın, aşarın ve adet-i ağnam vergisinin miktarı eğik bir şekilde kaydedilmiştir (Öztürk, 2000: s. 563). Hane reisinin isminin altında da eğer varsa hayvancılık, tarım ve gayr-i menkuller ile ilgili kayıtlar yer almaktadır. Son olarak da bir yılda elde ettiği tahmini gelir belirtilmiştir.

Defterler, görevliler tarafından kendilerine verilen nizamnameler usulünce yerleşim yerinin büyüklüğüne göre köy köy, mahalle mahalle yazılmıştır. Her bir köyün ve mahallenin ayrı bir deftere yazılması esas olmuştur. Yazımı biten defterler, mahalli görevliler tarafından mühür basılarak onaylanmıştır. İşlemler tamamlandıktan sonra defterler bağlı oldukları kazanın torbasına koyulmuş ve kazanın bağlı olduğu idari birime gönderilmiştir (Adıyeke, 2000: s. 779).

Maliye Nezareti Defterleri'nden Varidat Muhasebesi Defterleri tasnifi içerisinde TMT katalogunda yer alan *Temettuât Defterleri* serisi, dokuz katalog içinde toplam 17.747 defter ihtiva etmektedir. Bu defterlerin çok büyük bir kısmı H. 1261/M. 1845 tarihinde yapılan sayımlara aittir. Çok az sayıda olmak üzere H. 1256/M. 1840'da yapılan ilk tahrirlere ait defterlere de rastlanmaktadır (Kütükoğlu, 1995: s.398)⁴.

1260-1261/1844-1845 yıllarında Temettuât kayıtları tutulan, Osmanlı Devleti'nde Hüdâvendigâr Eyaleti dâhilinde Bilecik Kaymakamlığı'na bağlı olan Eskişehir Kazası'na ait Temettuât defterleri, 26 köy ve 5 mahalleye ait toplam 31 defterden oluşmaktadır. Defterler toplam 854 sayfa olup, 2776 haneden

"Temettuât Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri", *OTAM*, Sayı: 11, s. 769-787; Said Öztürk (2000). "Temettuât Tahrirleri", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 4-5, s. 537-590; İsmet Demir (1999). "Temettu Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri", *Osmanlı*, Cilt VI, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 315-317.

³ Temettu vergisi için esnafa "*Ruhsatiye Tezkeresi*" adı verilen tezkereler verilmiş, bu tezkereler vergi komisyonlarınca düzenlenerek ilgiliye teslim edilmiştir. Böylece esnaf ödeyeceği vergiyi önceden öğrenme imkânına ulaşmıştır. Temettu vergisi iki kısımdan oluşmuştur: Birinci kısım maktudur. İkinci kısım ise muayyen bir nispet üzerine vergiye tabi tutulmuştur. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt I-II-III, İstanbul: MEB Yayınları, s. 454-455.

⁴ 1261'de sistemde değişiklik yapıldığından Müslümanların yazılması muhtar-ı evvel vesânilerle köy imamları; gayrimüslimlerin yazılması, varsa kocabaşlarla papazların sorumluluğu altında yapılmış olup defterlerin bitiminde bunların mühürleri vardır. Ancak Temettuât defterleri serisindeki bütün defterlerin sonunda mühür bulmak mümkün değildir. Bazılarında "bende" kelimesi yazılıp bırakılmıştır. Bu da defterlerin hepsinin orijinal olmayıp bir kısmının muhtemelen merkezde çıkarılmış suretler olduğunu göstermektedir. Temettuât defterlerinin, 1256/1840'da yapılan sayımlarda tutulanlarıyla 1260-1261'dekiler arasında, gerek muhteva, gerek tertip tarzı bakımından biraz farklılık vardır. Aslında her iki sayımda da mutlak bir yeknesaklık sağlandığı söylenemez. Her iki tipte de başa "hane" ve "numara" ve altlarına rakamlar konulmuştur. Birincisi defterdeki kaçınıcı hane, ikincisi hane içindeki kaçınıcı aile olduğunu göstermektedir. Defterlerin bazılarında sahifeler çift sütun olarak tanzim edilirken bazılarında bu şekil, sadece emlak ve malî az olanlar için kullanılmıştır. Kütükoğlu 1995: s. 395-398. Temettuât defterlerinin bölgesel dağılımları ve tarihleri ile ilgili tablo için bkz. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (2000). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 254.

oluşmaktadır. Kaza'daki köyler; Kıracık⁵, Büğdüz⁶, Kayı⁷, Ilıca⁸, Danişmend⁹, Cimroz¹⁰, Virancık¹¹, Karayük¹², Dereköy¹³, Küplü¹⁴, Kapukaya¹⁵, Ağcahisar¹⁶, Bozan¹⁷, Bozaniç¹⁸, Laçın¹⁹, Muttalib²⁰, Alpu²¹, Gündüzler²², Sepedçi²³, Kızılcaviran²⁴, Düz²⁵, Sekiviran²⁶, Bey²⁷, Taycılar²⁸, Malıslar²⁹, Karacaviran'dır³⁰. Mahalleleri ise Akçağlan³¹, Paşa³², Orta³³, Karapınar³⁴ ve Dede³⁵'dir.

B.Eskişehir Temettuât Defterlerinde Yetimlerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarına Dair Tespit Edilen Bilgiler

Sözlükte “yalnız olmak, tek başına kalmak” anlamındaki *yütm* kökünden türeyen *yetim* kelimesi çeşitli nesnelere tekliğini ifade etmektedir. Konumuz açısından bakıldığında ise babasını kaybetmiş çocuğa verilen addır. Yetimliği bizzat yaşamış olan Hz. Peygamber birçok hadisinde yetimlerin hukuku üzerinde hassasiyetle durmuştur. Bu dönemden itibaren yetimlerin haklarını korumaya yönelik birçok tedbir alınmıştır. Anne ve babaları Müslüman olsun olmasın yetim çocukların terkedilmemesi ve kötü niyetli kişilerin eline bırakılmaması istenmiştir. Yetimin bakımı ve yetiştirilmesinin gerektirdiği masraflar kendi malından, malı yoksa yakın akrabaları tarafından, onların da gücü yetmezse devletçe veya belli vakıfların gelirleri ile karşılanması bildirilmiştir (Arı, 2013: s. 501)³⁶.

Osmanlı toplumunda ailenin günlük yaşamı, ailenin devamını sağlayacak temel unsur olarak görülen çocuğun eğitimi ve beslenmesi için gösterilen çabanın etrafında şekillenmiştir (Ortaylı, 2010: s. 133). Çünkü çocuk, neslin devamını sağlaması yanında evliliğin önemli gayelerinden birisini oluşturmaktadır. Dolayısıyla çocuğun aile için sahip olduğu bu öneminden başka, bulunduğu toplumu ve onun niteliğini, azlığı ya da çokluğu ile oluşturması ve varlığını devam ettirmesi bakımından ayrı önemi haizdir (Demirel-Gürbüz-Tuş, 1992: s. 107). Bu anlayıştan hareketle Osmanlılarda yetimlerin himayesine yönelik uygulamalar daha da geliştirilmiştir. Avârız vakıfları fakir yetimler için bir tür sosyal güvence olmuş, kurulan dârüleytamlarda yetimlerin ihtiyaçları karşılanmıştır (Arı, 2013: s. 502).

Bu çalışma ile, XIX. yüzyıl ortalarında yetimlerin sosyal ve ekonomik durumları ve görülen birtakım farklılıklar Temettuât defterleri ışığında iki başlık altında ve metnin sonunda yer alan bir tablo ile ortaya konulmaya çalışılmıştır³⁷.

⁵ Defter 7 sayfa olup, 24 haneden oluşmaktadır. Son 5 hane karye dışından kaydedilmiştir. Bunlar: Hane 20; Karahisar Nallukazası'ndan, Hane 21; Karahisar Nallukazası'ndan, Hane 22; Karahisar Kazası Yenice Karyesi'nden, Hane 23; Karahisar Kazası Yenice Karyesi'nden, Hane 24; Karahisar Kazası'ndandır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7833.

⁶ Defter 21 sayfa olup, 63 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7834.

⁷ Defter 35 sayfa olup, 108 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7835.

⁸ Defter 27 sayfa olup, 100 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7837.

⁹ Defter 7 sayfa olup, 16 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7839.

¹⁰ Defter 7 sayfa olup, 22 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7841.

¹¹ Defter 5 sayfa olup, 13 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7842.

¹² Defter 27 sayfa olup, 84 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7843.

¹³ Defter 19 sayfa olup, 60 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7844.

¹⁴ Defter 31 sayfa olup, 103 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7845.

¹⁵ Defter 11 sayfa olup, 33 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7846.

¹⁶ Defter 15 sayfa olup, 48 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7847.

¹⁷ Defter 59 sayfa olup, 204 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7848.

¹⁸ Defter 17 sayfa olup, 61 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7849.

¹⁹ Defter 24 sayfa olup, 102 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7850.

²⁰ Defter 25 sayfa olup, 81 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7851.

²¹ Defter 57 sayfa olup, 199 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7852.

²² Defter 35 sayfa olup, 111 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7853.

²³ Defter 17 sayfa olup, 64 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7854.

²⁴ Defter 17 sayfa olup, 46 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7855.

²⁵ Defter 11 sayfa olup, 35 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7856.

²⁶ Defter 17 sayfa olup, 60 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7857.

²⁷ Defter 11 sayfa olup, 25 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7859.

²⁸ Defter 17 sayfa olup, 52 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7860.

²⁹ Defter 21 sayfa olup, 75 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7861.

³⁰ Defter 15 sayfa olup, 54 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7862.

³¹ Defter 37 sayfa olup, 149 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7836.

³² Defter 157 sayfa olup, 386 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7838.

³³ Defter 55 sayfa olup, 202 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7840.

³⁴ Defter 23 sayfa olup, 80 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7858.

³⁵ Defter 27 sayfa olup, 116 haneden oluşmaktadır. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 16023.

³⁶ Yetimlerin sosyal ve hukuki durumları ile ilgili olarak ayrıca bkz. Cemal Ağırman (2007). “Fert ve Toplumun Yetim ve Öksüzlere Karşı Sorumlulukları”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, VII/2, s. 9-30; Tahsin Özcan (2006). “Osmanlı Toplumunda Yetimlerin Himayesi ve Eytâm Sandıkları”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14, s. 103-121; Hüseyin Ertuç (2009). “İslam'da Yetimlerin Hukuki Statüsü”, *EAÜİFD*, Sayı: 31, s. 127-150.

³⁷ Bkz. Tablo 1: Temettuât Defterlerinde Yetimlerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarına Dair Tespit Edilen Bilgiler.

Çalışmamız dâhilinde olan yetimlerle ilgili kayıtların yer aldığı defterler; Paşa, Orta, Akçağlan ve Dede mahalleleri ile Kıraçlık, Büğdüz, Ilca, Karayük, Dereköy, Küplü, Ağcahisar, Bozan, Alpu, Bozaniç, Laçın, Sepedçi, Düz, Sekiviran, Bey, Taycılar, Malıslar ve Karacaviran köylerine aittir. Bu defterlerde toplam 65 hanede yetim kaydı tespit edilmiştir. Bunların 25 hanesi mahallelerde, 40 hanesi köylerde bulunmaktadır. Yetimlerin hane reisi olarak kaydedilmesinin yanı sıra bazı hanelerde, *talebe* veya *sabî*³⁸ olduğuna dair bilgi verilen hane reislerinin de olduğu görülmüştür. Bu şekilde yer alan kayıtlara 22 hanede tesadüf edilmekle birlikte bu haneler deçalışmaya dâhil edilmiştir.

Temettuât defterlerinde, yetimlerin sosyal ve ekonomik durumlarına dair bilgiler mevcuttur. Kiminle yaşadıkları, sağlık durumları, meslekleri, yaşları gibi sosyal durumlarına dair bilgiler yanında, sahip olunan emlak, arazi, hayvanât gibi ekonomik durumlarına dair bilgiler tespit edilebilmektedir. Bunun yanı sıra yıllık elde edilen kazanç ve ödenen vergi miktarı da defterlerde görülebilmektedir.

1. Sosyal Durumlarına Dair Bilgiler

Yetimler, hane reisi olarak kaydedilirken ismin hemen üzerine sosyal durumu ile ilgili bilgi verilmiştir. Bu bilgiler; yetim olan hane reisinin kimin yanında yaşadığı, bu kişi ile olan bağı, yaşı ve geçimini nasıl sağladığına dairdir. Buna karşılık bazı hanelerde hane reisinin sosyal durumu ile ilgili açıklayıcı bir kayıt yer almadığı da görülmüştür.

Defterlerde yetim olarak kaydedilen hane reisinin bağlı bulunduğu kişi için "*vasî*"³⁹ ibaresi kullanılmıştır. Bu vasînin genellikle validesi veya amcası (âmmîsi) olduğu görülmektedir⁴⁰. Örneğin Paşa Mahallesi'nde kayıtlı olan Za'raoğlu Mehmet Ali'nin yetim İbrahim, 8 yaşında olup vasîsi validesidir⁴¹. Yine aynı mahallede kayıtlı Kocabaşoğlu Cafer yetimi Ahmet'in de vasîsi validesidir⁴². Amcasının vasî olduğuna örnek ise Orta Mahalle'de kayıtlı Serrâçoğlu Mehmet'in yetimi⁴³ ile Ağcahisar Köyü'nde kayıtlı Recep oğlu Recep'in yetimi Süleyman⁴⁴ gösterilebilir. Yine yakınlık bağı olanlardan dedesinin ve amcasının oğlunun da vasî olarak yer aldığı görülmektedir.

Bunun yanında herhangi bir yakınlık bağı belirtilmeyen kimselerin de vasî olarak yer aldığı görülmektedir. Örneğin Karayük Köyü'nde kayıtlı Fetioğlu Mustafa yetimi Mustafa için; "*yetim merkurum beş yaşında olup vasîsi Memiş Satılmış olup yanında geçinmekte olduğu*"⁴⁵ ibaresi düşülmüştür. Yine Ağcahisar Köyü'nde Ali Beyoğlu Mehmet Ali'nin yetimi Ali için; "*merkurum yetim 2 yaşında olup, vasîsi Sarı Hasan olduğu*"⁴⁶ bilgisi verilmiştir. Yaşı küçük olmasına rağmen vasîsi olmayan yetimlere de rastlanmaktadır. Buna örnek olarak Düz Köyü'nde kayıtlı Hüseyinoğlu yetim Mustafa verilebilir. Yetim Mustafa'nın 12 yaşında olduğu ve vasîsinin bulunmadığı⁴⁷ belirtilmiştir.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere bazı hanelerde yetimlerin yaşlarına dair bilgiler de verilmiştir. Buna başka bir örnek olarak Laçın Köyü'nden Cayıl? Hacı Efendi yetimleri Ayşe ve Fatma verilebilir. Ayşe'nin 11 yaşında ve Fatma'nın 7 yaşında olduğu⁴⁸ belirtilmiştir. Bu iki yetimin kayıtlı olduğu hanenin yanında 3 yetimin kayıtlı olduğu hane de mevcuttur. Buna örnek ise Alpu Köyü'nde kayıtlı olan Kargacıoğlu Hasan'ın yetimleri Mustafa, Ali ve Hasan gösterilebilir. Mustafa 5, Ali 4 ve Hasan 3 yaşında olup vasîleri valideleridir⁴⁹.

Defterlerde bazı yetimlerin meslekleri veya nasıl geçindikleri ile ilgili bilgiler de verilmiştir. Genellikle kayıtlarda yetimler için, "*şunun bunun îanesi ile geçinmekte olduğu*" ibaresi yer almaktadır⁵⁰. Bu hanelerde hiçbir gelir kaydı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra bazı hanelerde meslek kaydına rastlanmıştır. Bu anlamda görülen meslek *reñçberlik*dir. Bu hanelerde arazi ve hayvanât gelirleri bulunmaktadır. Dolayısıyla gücü kudreti yetenlerin mesleklerini icra ettikleri görülürken diğer tarafta herhangi bir işle meşgul olmadıkları için belirli bir gelire sahip olmayanların da bulunduğu görülmektedir.

2. Ekonomik Durumlarına Dair Bilgiler

Yetim kaydının bulunduğu toplam 65 haneden 18 hanenin hiçbir şekilde gelir ve gider kaydının olmadığı görülmektedir. Bu haneler için, "*merkurum hiçbir şeyi olmayıp şunun bunun îanesi ile geçinmekte*

³⁸Sabî; 1- henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk 2- üç yaşını tamamlamamış erkek çocuk. Devellioğlu 2007: s. 1138.

³⁹Vasî; bir yetimin veya akılca zayıf ve hasta olan bir kimsenin malını idare eden kimsedir. Devellioğlu, 2007: s. 905.

⁴⁰Örnek için bkz. Ek 1.

⁴¹BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7838, Hane Nr. 78, s. 26.

⁴²BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7838, , Hane Nr. 374, s. 104.

⁴³BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7840, Hane Nr. 22, s. 8.

⁴⁴BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7847, Hane Nr. 45, s. 14.

⁴⁵BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7843, Hane Nr. 81, s. 25.

⁴⁶BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7847, Hane Nr. 23, s. 9.

⁴⁷BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7856, Hane Nr. 10, s. 4.

⁴⁸BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7850, Hane Nr. 93, s. 22.

⁴⁹BOA., ML. VRD. TMT. d., no: 7852, Hane Nr. 156, s. 45.

⁵⁰Örnek için bkz. Ek 2.

olduğu" veya "kudretleri olmadığından ziraat edemedikleri" gibi açıklayıcı bilgiler verilmiştir⁵¹. Örneğin Bozan Köyü'nde 141 numaralı hanede kayıtlı olan Veli oğlu Mustafa'nın yetimleri Veli, Ahmet ve Mustafa için; "merkumlar mahrumî olarak sabî ve yetim kalıp kendilerinde hane, emlak, arazi ve hayvanât dahi olmayıp vasîsi olduklarından ve ziraat ve ticaret edemediklerinden şunun bunun iânesi ile geçinmekte oldukları"⁵² bilgisi verilmiştir. Aynı zamanda talebe olarak kaydedilmiş olan hane reislerinden de bazılarının hiçbir geliri olmadığı ve iâne ile geçinmekte oldukları belirtilmiştir. Buna örnek olarak Paşa Mahallesi'nde 177 numaralı hanede kayıtlı olan Terzi Ahmetoğlu Çolak Hafız⁵³ örnek verilebilir.

Belli bir gelire sahip olan hanelere bakıldığında geliri olmayanlara göre çoğunlukta oldukları görülmektedir. Toplam 65 hanede 34 hanenin hem gelir hem de vergi kaydı bulunmaktadır. Bu 34 haneden farklı olarak 13 hanede ise şöyle ilginç bir durumla karşılaşmıştır. 8 hanenin gelir kaydı olup vergi kaydı bulunmazken 5 hanenin ise tam tersine vergi kaydı olup gelir kaydı bulunmamaktadır. Bunlara örnek haneler, metnin sonunda yer alan tabloda görülebileceği gibi burada birer örnek vermek gerekirse, gelir kaydı olup vergisi olmayan haneye Paşa Mahallesi'nde kayıtlı olan Sakarlı Osman yetimi Ali⁵⁴ gösterilebilir. Vergi kaydı olup gelir kaydı bulunmayan haneye ise Bozaniç Köyü'nde kayıtlı olan Hacı Mustafa Efendi oğlu Molla Hasan⁵⁵ örnek verilebilir.

Bu şekilde bulunan haneler için, özellikle de geliri olmadan vergi kaydı düşülen haneler için, herhangi bir açıklama getirilememiştir. Bu hanelerde arazi sahibi olanlar için "ziraat edememektedir" ibaresi düşüldüğü halde ve herhangi bir gelir kaydı olmadığı halde vergi kaydı düşülmüştür. Örneğin Alpu Köyü'nde 115 numaralı hanede kayıtlı olan İnce Karaoğlu Mustafa'nın 20 dönüm gayrimenzu tarlası olduğu ancak yetim olduğu için ziraat edemediği belirtilmiştir. Bu durumuna rağmen 50 kuruş vergi kaydı düşülmüştür⁵⁶. Buna karşılık Ağcahisar Köyü'nde 45 numaralı hanede kayıtlı olan Recep oğlu Recep'in yetimi Süleyman'ın 15 dönüm gayrimenzu tarlası ve hayvanları olup bunlardan 50 kuruş yıllık geliri olmasına rağmen vergi kaydı bulunmamaktadır⁵⁷. Dolayısıyla vergi alımı hususunda belirli bir standart olmadığı görülmektedir. Ancak kayıt esnasında kâtibin bazı verileri girerken gözden kaçırmış olabileceği de düşünülmektedir.

Yetimler yaşları bakımından da değerlendirildiğinde yine gelir-gider durumlarında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki birbirlerine yaşları ve ekonomik durumları bakımından yakın seviyede olan yetimler vergi ödeme hususunda farklılık arz etmektedir. Buna örnek olarak Orta Mahallesi'nden iki hane gösterilebilir. 22 numaralı hanede kayıtlı olan Serrâçoğlu Mehmet'in yetimi, 8 yaşında olup 100 kuruş gelirine karşılık vergi ödememiştir⁵⁸. Buna karşılık 25 numaralı hanede kayıtlı olan Yalioğlu Halil yetimi, 6 yaşında olup 72 kuruş gelirine binaen 30 kuruş vergi ödemiştir⁵⁹. Dolayısıyla bu konuda standart bir durum söz konusu değildir.

Arazi, emlak veya hayvanât geliri olan yetim hanelerinin gelir miktarlarında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Şüphesiz bu sahip olunan mal ve mülkün miktarından ileri gelmektedir. Bunun yanında *nukûd* olarak kaydedilen ve yıllık elde edilen nakit parayı ifade eden gelir de kayıtlar içerisinde görülmüştür. Buna örnek olarak Paşa Mahallesi'nde 374 numaralı hanede kayıtlı olan Kocabaşoğlu Cafer yetimi Ahmet örnek verilebilir. Bu yetimin *nukûd*unun 3000 kuruş⁶⁰ olduğu belirtilmiştir. Bu gelirin nasıl elde edildiği konusunda herhangi bir bilgi yoktur.

Talebe olarak kaydedilen hanelerde ise, farklı bir durum olarak, bazı mesleklerden elde edilen gelirler verilmiştir. Örneğin Paşa Mahallesi'nde 313 numaralı hanede talebe olarak kayıtlı olan Karaoğlanlı Topal Molla Mehmet'in sadece *bostancılıktan* 300 kuruş geliri⁶¹ olduğu belirtilmiştir. Yine Küplü Köyü'nde 97 numaralı hanede talebe olarak kayıtlı olan Hacı Süleyman Efendi'nin *imametlikten* 453 kuruş geliri⁶² bulunmaktadır.

Sonuç

⁵¹Örnek için bkz. Ek 3.

⁵²BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7848, Hane Nr. 141, s. 41.

⁵³BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7838, Hane Nr. 177, s. 53.

⁵⁴BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7838, Hane Nr. 267, s. 78.

⁵⁵BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7849, Hane Nr. 60, s. 16.

⁵⁶BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7852, Hane Nr. 115, s. 35. Aynı durum Sepedçi köyünde 34 numaralı hanede kayıtlı olan Ağa Meçrağı Hasan için de geçerlidir. Bkz. BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7854, Hane Nr. 34, s. 10.

⁵⁷BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7847, Hane Nr. 45, s. 14.

⁵⁸BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7840, Hane Nr. 60, s. 8.

⁵⁹BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7840, Hane Nr. 25, s. 9.

⁶⁰BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7838, Hane Nr. 374, s. 104.

⁶¹BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7838, Hane Nr. 313, s. 90.

⁶²BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7845, Hane Nr. 97, s. 29.

Temettuât defterlerinde verilen bilgilerden hareketle XIX. yüzyıl ortalarında yetimlerin sosyal ve ekonomik durumlarına dair bazı veriler sunulmaya çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda yer alan bilgiler, “yetimlerin sosyal ve ekonomik durumlarına dair bilgiler” başlıkları altında buraya kadar değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, yetimlerin hayatlarını bir vasî üzerinden devam ettirdikleri, çoğunlukla bu vasîinvalidesi veya amcası gibi bir yakını olduğu görülmüştür. Eğer bir yakını yoksa hariçten bir kimsenin vasî olarak yer aldığı kayıtlarda tespit edilmiştir. Aynı zamanda hiçbir şekilde vasîsi bulunmayan yetimlere de kayıtlarda rastlanmıştır. Yetimlerin yaşlarına dair bilgiler edinilmiştir. Çok küçük yaşta olan yetimlerin vasîsi vasıtası ile hayatını devam ettirdiği görülmüştür. Yaşça büyük olan bazı yetimlerin ise mesleklerine dair bilgilere ulaşılmıştır.

Ekonomik durumları ile ilgili olarak sahip oldukları yıllık gelir ve giderleri tespit edilebilmiştir. Bu gelir-gider durumundaki farklılıklar ortaya konulmuştur. Bazılarının vergi öderken bazılarının ödemediği görülmüştür. Aynı zamanda gelir kaydı bulunmazken yıllık vergi kaydı düşülen hanelere rastlanmıştır. Gelirleri bakımından, yıllık kazancı iyi olupönemli miktarda arazi ve hayvan sahibi olan yetimlerin yanı sıra hiçbir yerden geliri olmayıp şunun bunun îânesi ile geçinen yetimlerin olduğu tespit edilmiştir. Kısacası yetimlerin, kendi sahip oldukları varlık ile veya başkalarının yardımı ile hayatlarını bir şekilde idame ettirdikleri görülmüştür.

En sonunda bütün bu veriler, yetimlerin haneleri ve ikamet ettikleri yer belirtmek sureti ile, tablo şekline getirilmiştir. Adı geçenbu tablo aşağıda olduğu gibidir.

Tablo 1: Temettuât Defterlerinde Yetimlerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarına Dair Tespit Edilen Bilgiler ⁶³					
Köy/ Mahalle	Hane No	Kişi	Defterde Sosyal Durumuna Dair Bilgi ⁶⁴	Defterde Ekonomik Durumuna Dair Bilgi	
				Arazi, Hayvanât ve emlak	Yıllık Kazancı ve Ödediği Vergi
Kıraçlık Köyü	15	İsmailoğlu Yetim Mehmed	Yetim.	1 dönüm gayrimezru tarlası, 0,5 dönüm harir bahçesi ve 0,5 dönüm bağı vardır.	250 kuruş geliri vardır. 30 kuruş vergi ödemektedir.
Bügdüz Köyü	36	Panter Haliloğlu Halil İbrahim	Yetim. Yetim merkûm 10 yaşındadır. Vasîsi Âmmîsi oğlu Çolakoğlu Ali olup, ölmüş olduğu.	40 dönüm mezru tarlası var. 7 koyunu ve 6 kuzusu var.	712 kuruş gelirine karşılık 28 kuruş vergi ödemiştir.
	45	Konyalıoğlu Mustafa	Yetim.	5 dönüm mezru, 5 dönüm gayrimezru tarlası var. 2 tane karasığır öküzü var.	200 kuruş gelirine karşılık 28 kuruş vergi ödemiştir.
	60	İvâzoğlu Yusuf	Yetim.	5 dönüm gayrimezru tarlası var. Fakat ziraat edemediğinden hâli kalmıştır.	Geliri olmamasına rağmen 28 kuruş vergi kaydı var.
Ilıca Köyü	74	Hatiboğlu Hüseyn	Sabî. 10 yaşında olup validesi onayı ile hâsılatı vuku bulmaktadır.	1 dönüm mezru, 2 dönüm gayrimezru tarlası, 0,5 dönüm penbe tarlası, 1 dönüm harir bahçesi var.	Yıllık 350 kuruş gelirine karşılık 100 kuruş vergi ödemmiştir.
Akçağlan Mahallesi	149	Ahmed Beyzâde Mehmed Bey	Yetim.	İcara verilen 100 dönüm mezru tarla ve 100 dönüm gayrimezru tarla var. 4 dönüm sebze bahçesi var.	Yıllık geliri 5800 kuruştur. 180 kuruş vergi ödemiştir.
	28	Boynueğrioğlu Mehmed'in Yetim Mustafa	Yetim.	6 dönüm mezru tarlası var. 1 dükkânı var.	860 kuruş yıllık gelire karşılık 45 kuruş vergisi var.
	73	İshaklızâde Molla Yusuf	Talebe.	Merkûmun 33 dönüm tarlası olduğu, fakat tohum ve öküz almaya	Bozan kâtipliğinden 350 kuruş aldığı, 55 kuruş da vergi

⁶³Köy ve mahallelerin sıralamasında arşivdeki sıralama esas alınmıştır.

⁶⁴Defterlerde yer alan bilgiler aynen verilmiştir.

Paşa Mahallesi				kudreti olmadığından işleyemediği kaydedilmiştir	ödediği kaydedilmiştir.
	78	Za'raoğlu Mehmed Ali'nin Yetim İbrahim	Yetim. 8 yaşında olduğu ve vasisi validesi olduğu.	Yok	Gelir veya vergi kaydı yok.
	159	Hacı Osman Efendi'nin oğlu Molla Mehmed	Talebe.	15'er dönüm mezru ve gayrimezru tarlası var. 1 değirmeni var. 1 sağmalı karasığır, 50 koyun, 10 keçi, 30 kuzu ve 5 oğlağı vardır.	Yıllık geliri 1540 kuruştur. Vergi kaydı yoktur.
	162	Kellecioğlu Mehmed Yetimi Mehmed	Yetim. Merkûm 10 yaşında olup vasisi Âmmîsi Elhac Mehmed Ağa olduğu		400 kuruş nukûdu, 250 kuruş yıllık geliri vardır. Vergi kaydı yok.
	177	Terzi Ahmedoğlu Çolak Hafız	Talebe. Merkûmun hiçbir şeyi olmayıp şunun bunun iânesi ile geçinmekte olduğu.	Yok	Yok
	203	Kapıcı Alioğlu Veli	Yetim. Yetim olduğundan vergisi olmadığı	Yok	Yok
	215	Cartiloğlu Damadı Eyüb Efendi	Talebe. İmamlık yapmaktadır.	1 karasığırı var.	İmamlık geliri olarak 350 kuruş alıyor. Vergisi 37 kuruştur.
	225	Kavvas Ahmed	Talebe. Şunun bunun iânesi ile geçinmekte olduğu.	Yok	Yok
	262	Mutalibli Hafız Hüseyin Efendi	Talebe. Merkûm ticaret ve ziraat edemeyip, tahsil görmekte olduğu.	Yok	Yok
	265	Semerci Ahmed Yeğeni Abdullah	Yetim	İcara verilen bir dükkân var.	3000 kuruş nukûdu ve 650 kuruş yıllık geliri var. Vergi kaydı yok.
	267	Sakarlı Osman Yetimi Ali	Yetim. Merkûm 8 yaşında olup vasisi Hacı Halil olduğu.	50 dönüm gayrimezru tarla, 250 dönüm çayır var.	300 kuruş yıllık geliri var. Vergi kaydı yok.
	285	Hacı Kasımoğlu Mehmed Ali ve Mustafa	Yetim. Yetim oldukları için ticaretleri, ziraatları ve vergileri yok.	Yok	Yok
	291	Caferoğlu Hacı Hüseyin Yetimi Ali	Yetim. Yetim Merkûm 8 yaşında olup, vasisi Âmmîsi Hacı Mehmed olduğu. Aynı zamanda "yetim olduğu için vergi yok" kaydı düşülmüştür.	10 dönüm mezru tarla, 61 dönüm gayrimezru tarlası, 2,5 dönüm sebze bahçesi, 1 mağaza dükkânı, 1 karasığırı var.	2000 kuruş nukûdu ve 370 kuruş yıllık geliri var. Vergi kaydı yok.
	294	Eskioğlu Hafız Bekir	Talebe. Şunun bunun iânesi ile geçinmekte olduğu	Yok	Yok
	298	Asitâneli Mehmed Ağa oğlu Mehmed Şerif	Talebe. Şunun bunun iânesi ile geçinmekte olduğu	Yok	Yok
	313	Karaoğlanlı Topal Molla Mehmed	Talebe. Fukara talebeden	-	Bostancılıktan 300 kuruş geliri var. Vergi kaydı yok.
	316	Dikici Abdullah oğlu Hüseyin	Talebe	20 dönüm mezru tarla var.	Yıllık 200 kuruş geliri var. Vergi kaydı yok.
	329	Yavanoğlu Yetimi Halil İbrahim	Yetim. Şunun bunun iânesi ile geçinmekte olduğu	Yok	Yok

	342	Leylici Sarının Yetimleri	Yetim. İâne ile geçinmekte oldukları	Yok	Yok	
	374	Kocabaşoğlu Cafer yetimi Ahmed	Yetim. Vasîsi validesi olduğu.	İcara verdiği bir dükkânı var.	3000 kuruş nükûdu ve 150 kuruş yıllık geliri var. Vergi kaydı yok.	
	375	Terzioğlu Hacı Halil Yetimi Abdullah	Yetim. Vasîsi Ali Efendi olduğu.	Yok	Yok	
Orta Mahalle	22	Serrâçoğlu Mehmedin Yetimi	Yetim. Merkûm 8 yaşında olup, vasîsi Âmmîsi Mehmed olduğu.	4 dönüm icara verdiği mezru tarla, 130 dönüm gayrimezru tarla var.	100 kuruş geliri var. Vergi kaydı yok.	
	25	Yalılıoğlu Halil Yetimi	Yetim. Merkûm yetim, 6 yaşında olup vasîsi Âmmîsi İbrahim.	10 dönüm mezru tarla var.	Yıllık 72 kuruş gelirine karşılık 30 kuruş vergi ödemiştir.	
	28	Ak Köylü Mehmed Efendi Yetimleri	Yetim. İâne ile geçinmekte oldukları. Vasîleri Seyyid Efendi.	Yok	Yok	
	53	Koca Alizâde Koca Ağa'nın Hüseyin	Yetim. Merkûm 10 yaşında olup vasîsi Âmmîzâde Hüseyin.	30'ar dönüm mezru ve gayrimezru tarlası var. 1 tane de karasığırı var.	Yıllık geliri 720 kuruş, vergisi 21 kuruştur.	
	62	Köleoğlu Molla Mehmed	Talebe. Talebeden olup İâne ile geçinmekte olduğu.	40 dönüm gayrimezru tarla.	Gayrimezru tarladan 80 kuruş icar geliri var. Vergi kaydı yok.	
	103	Hafız Ali yetimi İsmail	Yetim. Merkûm yetim 8 yaşında olup vasîsi Âmmîsi Deli Ahmed olduğu ve İâne ile geçinmekte olduğu.	Yok	Yok	
	126	İsmail Beşeoğlu yetimi	Yetim. Yetim merkûm 8 yaşında olup, vasîsi validesi olduğu ve İâne ile geçinmekte olduğu.	Yok	Yok	
	131	Aşkarzâde Mehmed Efendi	Talebe	1 Dükkânı var ve icara vermiştir.	Vergisi: 81 kuruş, yıllık geliri; 750 kuruştur.	
	149	Harraroğlu Osman yetimi	Yetim. Merkûm yetimin bir şeyi olmayıp, Akarbaşı İânesi ile geçinmekte olduğu.	2 tane kısır camuş ineği var.	Yok	
	161	Berber İsmailoğlu Ahmed	Yetim merkûm 10 yaşında olup, vasîsi babalığı Hacı Hüseyin olduğu ve berber çıraklığı ile geçinmekte olduğu.	Yok	Yok	
	172	Kellecioğlu Molla Mehmed	Talebe. İâne ile geçinmekte olduğu.	Yok	Yok	
	202	Ahmed Beyzâde Ali Bey	Yetim. 17 yaşında olup vasîsi Hacı Rüstem Bey olduğu.	100 dönüm mezru, 50 dönüm gayrimezru tarlası var. İcara verdiği bir dükkânı var. 1 kahvehanesi var.	40000 kuruş nükûdu var. 8000 kuruş yıllık geliri var. Yıllık Vergi kaydı yazılmamıştır.	
		27	Eğriözlü Mustafa'nın Hasan	Yetim	Yok	Yok
		32	Yahya oğlu Ali	Yetim.	Yok	Yok

Dede Mahallesi		Molla oğlu Hasanın oğulları	İâne ile geçinmekte oldukları.		
	37	Eğriözlü Hasan oğlu Deli Mustafa	Yetim.	Yok	Yok
	68	Samanyemezőğlu Molla Süleyman	Talebe.	15 dönüm gayrimezru tarla var, 0,5 dönüm sebze bahçesi var.	Sebze bahçesinden elde ettiği 50 kuruş yıllık geliri var. Vergi kaydı yok.
	69	Molla Mustafaoğlu Molla Mustafa	Talebe. Gayrimezru tarlası var, sebze bahçesi var. Geliri 50 kuruş.	15 dönüm gayrimezru tarla var, 0,5 dönüm sebze bahçesi var.	Sebze bahçesinden elde ettiği 50 kuruş yıllık geliri var. Vergi kaydı yok.
Karayük Köyü	40	Mestân Yetim Ali	Yetim. Yetim merkûm 20 yaşında olup vasîsi dedesi Yegâneoğlu olduğu.		Gelir: 30 kuruş, Vergi: 56 kuruştur.
	56	Bekiroğlu Osman	Yetim. Merkûm 10 yaşında olup vasîsi dedesi olduğu.	Yok	Yok
	81	Fetioğlu Mustafa yetimi Mustafa	Yetim. Yetim Merkûm 5 yaşında olup vasîsi Memiş Satılmış olup yanında geçinmekte olduğu.	Yok	Yok
Dereköy Köyü	16	Köle Hüseyin oğlu Hüseyinin Yetimleri; İsmail, Mustafa.	Yetim. Merkûm yetimler; Mustafa 8 yaşında ve İsmail 2 yaşında olup vasîsi Ahmed oğlu Halil olduğu.	12'şer dönüm mezru ve gayrimezru tarla var. 3 dönüm çayır var. 2 karasığır, 10 koyun, 8 kuzu var.	Yıllık geliri 600 kuruş, vergisi 106,5 kuruştur.
	21	Kara Abdullahoğlu Abdullah	Yetim. Yetim merkûm sekiz yaşında olup vasîsi karındaşı Mehmed olduğu. -----	Merkûmun sakin olduğu hanesinde başka hiçbir şeyi olmayıp fakat 2 dönüm tarlası var ise de kudreti olmadığından karındaşı tarafından ziraat olunarak medar-ı maaş alınmakta olduğu.	Yok
Küplü Köyü	97	Hacı Süleyman Efendi	Talebe	2 dönüm gayrimezru tarlası, 1,5 dönüm harir bahçesi var.	İmametlikten 453 kuruş geliri var. Yıllık geliri 500 kuruş, vergisi 43 kuruştur.
Ağcahisar Köyü	23	Ali Beyoğlu Mehmed Alinin Yetimi Ali	Yetim. Merkûm yetim 2 yaşında olup, vasîsi Sarı Hasan olduğu.	10 dönüm mezru, 30 dönüm gayrimezru tarlası var.	Yıllık gelir: 162 kuruş, Vergi: 24 kuruştur.
	42	Hacı Mustafa oğlu Osman'ın Yetimi Osman ve Mustafa	Yetim. Yetim merkûm Osman 8 yaşında ve Mustafa 5 yaşında olup Âmmîsi Halil olduğu.	20'şer dönüm mezru ve gayrimezru tarla var. 1 tane camuş öküzü, 15 koyun, 25 keçi, 7 kuzu ve 3 oğlak var.	Yıllık Gelir: 700 kuruş. Vergi: 242 kuruştur.
	45	ReceboğluReceb'in yetimi Süleyman	Yetim. Yetim merkûm 2 yaşında olup vasîsi Âmmîsi deli İbrahim.	15 dönüm gayrimezru tarla var. 5 koyun, 5 keçi ve 4'er tane kuzu ve oğlak var.	50 kuruş yıllık geliri var. Vergi kaydı yok.
Bozan Köyü	141	Veli oğlu Mustafa'nın Yetimleri Veli, Ahmed, Mustafa	Yetim. Merkûmlardamahrûm î olarak sabî ve yetim kalıp kendilerinde hane, emlâk, arazi ve hayvanât dahi olmayıp vasîsi	Yok	Yok

			olduklarından ziraat ve ticaret edemediklerinden şunun bunun îanesi ile geçinmekte oldukları.		
Bozaniç Köyü	60	Hacı Mustafa Efendi oğlu Molla Hasan	Talebe		Hiçbir gelir kaydı olmamasına rağmen 15 kuruşluk vergi kaydı vardır.
Laçın Köyü	92	Molla Abdullah oğlu Molla Muhammed	Talebe-i ulûmandır.	İcara verilen 1 dönüm mezru tarla ve 1 dönüm harir bahçesi var.	Yıllık gelir: 80 kuruş. Vergi: 20 kuruştur.
	93	Cayil? Hacı Efendi yetimleri Ayşe ve Fatma	Yetim. Ayşe 11 yaşında, Fatma 7 yaşında.	0,5 dönüm gayrimezru tarla, 1 dönüm harir bahçesi, 0,5 dönüm bağ,	Yıllık gelir: 211,5 kuruş, Vergi: 20 kuruştur.
	100	Sarioğlu Kerimesi yetim Ayşe Hatun	Yetim	İcara verdiği 2 dönüm bağı var.	Yıllık gelir: 50 kuruş, Vergi: 12 kuruştur.
Alpu Köyü	27	Hacı Yusuf oğlu İbrahim'in yetimi Ali	Yetimi. Merkûm yetim olup 10 yaşında olduğu ve vasîsi Hacı Hasan oğlu Sarı.	20 dönüm gayrimezru tarla var. 20 tane koyun ve 18 tane kuzu var.	300 kuruş nukûdu var. Yıllık gelir: 100 kuruş, vergi: 33,5 kuruştur.
	28	Hacı Yusuf oğlu Hasan	Yetim. Meslek; "Rençber" olarak belirtilmiştir.	30 dönüm gayrimezru tarla var. 1 kısır camış ineği var.	Vergi; 50,5 kuruş, gelir kaydı yok ama nukûd; 400 kuruş.
	41	Hasan oğlu Küçük Ali'nin yetimi Süleyman	Yetim. Meslek; Rençber. Yetim Merkûm yedi yaşında olup, vasîsi Kazak oğlu Mustafa olduğu.	40 dönüm gayrimezru tarla var.	1000 kuruş nukûdu var. Yıllık gelir: 150 kuruş, Vergi: 125 kuruştur.
	50	Şehirli Mustafa'nın yetimi Mehmed	Yetim. Meslek; Rençber. Yetim Merkûm 8 yaşında olup vasîsi Şehirli Mustafa olduğu.	40 dönüm gayrimezru tarla var.	Yıllık gelir: 200 kuruş, Vergi: 25 kuruştur.
	96	Sağiroğlu Karaca	Yetim. Meslek; Rençber. Merkûm yetim olup, 5 yaşında olduğu, vasîsi İsa Derviş olduğu.	24 dönüm mezru tarla var.	Yıllık gelir: 1080 kuruş, Vergi: 118 kuruştur.
	107	Ahurlu? İmamoğlu Kel Halil	Yetim. Meslek; Rençber.	16'şar dönüm mezru ve gayrimezru tarla var. 2 karasığır, 10 koyun ve 10 kuzu var.	Yıllık gelir: 770 kuruş, Vergi: 118 kuruştur.
	115	İnce Karaoğlu Mustafa	Yetim. Meslek; Rençber.	20 dönüm gayrimezru tarlası var ancak ziraat edememektedir. 1 de karasığırı var.	Gelir kaydı yok ancak 50 kuruş vergi kaydı vardır.
	129	Halil Bağlıoğlu Ali Osman'ın yetimi	Yetim	20 dönüm gayrimezru tarla var.	Yıllık gelir; 150 kuruş. Vergi; 16,5 kuruştur.
	156	Kargacıoğlu Hasan'ın yetimleri Mustafa, Ali ve Hasan	Yetim. Yetim merkûmlar Mustafa 5 yaşında ve Ali 4 yaşında ve Hasan 3 yaşında olup vasîsi valideleri olduğu.	50 dönüm gayrimezru tarla var. 5 tane karasığır var.	Yıllık gelir kaydı yok, Vergi; 68 kuruştur.
	198	Kel Ahmed oğlu Ali Efendi yetimleri Aişe ve Emine	Yetim	Mezru tarla icar verilmiş. 20 dönüm 200 kuruş icar geliri. Gayrimezru tarla 20 dönüm.	Yıllık gelir; 300 kuruş. Vergi; 82 kuruştur.
199	İmamoğlu Hacı Bekir'in	Yetim	İcara verilen 20 dönüm mezru tarla var. 150	Yıllık gelir; 150 kuruş. Vergi; 50	

		yeğenleri Rabia ve Zeliha		kuruş icar geliri.	kuruştur.
Sepedçi Köyü	34	Ağa Meçrağı Hasan	Yetim. Ağa Meçrağı olduğu belirtilmiştir. Merkûm yetim olup emlak, arazi, hayvanâtına dair hiçbir şey olmayıp şunun bunun iânesi ile geçinmekte olduğu.		Hiç geliri olmamasına rağmen 90 kuruş vergi kaydı var.
	40	İmamoğlu Ali	Yetim.	10'ar dönüm mezru ve gayrimezru tarlaları var. 1 karasığır, 10 koyun, 10 keçi 13 kuzu var.	Yıllık gelir; 388 kuruş. Vergi; 150 kuruştur.
	44	Adalı Muhammed yetimi Ahmed	Yetim		Yıllık gelir 1000 kuruş, vergi: 255 kuruştur.
Düz Köyü	10	Hüseyinoğlu yetim Mustafa	Yetim. Merkûm 12 yaşında olup vasîsi dahi olmadığı.	4 dönüm mezru tarla, 4 dönüm penbe tarlası, 1 dönüm Harir bahçesi ve bağı var. 1'er tane merkep, öküz ve ineği var.	Yıllık gelir: 440 kuruş, Vergi: 148 kuruştur.
	21	Dedeoğlu Ali'nin yetimleri; Mustafa ve Osman	Yetim. Merkûmâtsabiler olup velileri hâton olduğu. Mustafa: 12 Osman:8 yaşındadır.	İcara verilen 15 dönüm mezru tarla, 5 dönüm penbe tarlası, 2 dönüm harir bahçesi, 0,5 dönüm bağı var. 1'er tane inek ve merkep var.	Yıllık gelir; 1090 kuruş. Vergi:171 kuruştur.
	31	Hacı Durmuş oğlu Ali	Sabî. Merkûmsabî olup emlak ve arazileri ahirin ziraatında olduğu.	35 dönüm mezru tarla, 5 dönüm penbe tarlası, 5 dönüm harir bahçesi, 1 dönüm bağı var. 4'er İnek ve öküz, 1'er merkep ve katır var.	Yıllık Gelir: 2000 kuruş, Vergi: 245 kuruştur.
Sekiviran Köyü	57	Emin'in yetimi Ahmed	Yetim. Başka bir şeyi olmayıp iâne ile geçinmekte olduğu.	İcara verdiği 10 dönüm mezru tarlası var. Bundan 20 kuruş geliri var.	-
Bey Köyü	23	Çil AhmedoğluMehmed	Yetim	İcara verdiği mezru tarla ve harir bahçesi var. 1 değirmeni var.	Vergi: 178,5 kuruş, gelir: 500 kuruş (100 kuruş mezru icar-100 kuruş harir icar-300 kuruş asiyâbgeliri)
	25	Veli'nin Emin	Yetim	2 dönüm penbe tarlası, 0,5 dönüm harir bahçesi var. 1 karasığır var.	Yıllık gelir: 275 kuruş, vergi; 74,5 kuruştur.
Taycılar Köyü	13	Kara Mustafa'nın Yetim Ahmed	Yetim. Yetim merkûm 7 yaşında olup vasîsi Çolak Mustafa olduğu.	7 dönüm mezru, 8 dönüm gayrimezru tarlası var.	Yıllık Gelir: 140 kuruş. Vergi yok.
	18	Kara Mustafa'nın Yetim Halil	Yetim. Vasîsi Koca oğlan oğlu Yusuf olduğu.	15 dönüm mezru, 15 dönüm gayrimezru tarlası var. 10 keçi ve 3 oğlak var.	Yıllık gelir: 160 kuruş. Vergi: 40 kuruştur.
Malıslar Köyü	18	Hacı İvâz oğlu Müteveffânın yetim oğlu Muhammed	Yetim. Yetim merkûmun babalığı Ali'nin Hasan olduğu.	1 dönüm mezru tarla ve 2.5 dönüm harir bahçesi var.	Yıllık gelir; 120 kuruş, Vergi: 68,5 kuruştur.
	26	İsmailoğlu Mehmed Ali	Sabî. Merkûmsâbi olup tahminen 12 yaşındadır. Vasîsi olmayıp sakin olduğu hanesinde vergisi	1 dönüm gayrimezru, 1,5 dönüm harir bahçesi var. 40 kuruş harir bahçesinden gelir var.	Vergisi olmadığı yazılı olduğu halde 31 kuruş yıllık vergi kaydı var. Yıllık gelir kaydı yok.

			olmadığı.		
	37	Kırcaoğlu Süleyman oğulluğu Ali	Sabî. Merkûm 10 yaşında sabî olduğu ve vasîsi dahi olmadığı.	1 dönüm mezru tarla, 1 dönüm harir bahçesi ve 0,5 dönüm bağ var. 1 de merkep var.	Yıllık gelir: 692 kuruş, vergi: 114 kuruştur.
	61	Küçük İbrahim oğlu yetim İbrahim	Yetim	12 dönüm mezru tarla, 1 dönüm penbe tarlası, 1,5 dönüm harir bahçesi ve 1 dönüm bağ var. 2 öküz ve 1 merkep var.	Yıllık gelir; 600 kuruş, Vergi; 183,5 kuruştur.
Karacavira n Köyü	21	İmam Ali'nin oğlu Ali	Yetim	4 dönüm mezru tarla, 1 dönüm harir bahçesi 1 karasığır ve 1 merkep var.	Yıllık gelir: 95 kuruş, Vergi: 62,5 kuruştur.
	25	Bâlioğlu Veli	Yetim	15 dönüm mezru tarla, 1 dönüm harir bahçesi ve 1 dönüm bağ var.	Yıllık gelir; 686 kuruş. Vergi; 162,5 kuruştur.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi(BOA), Maliye Nezareti, Varidat Muhasebesi, Temettuat Kalemî Defterleri(ML. VRD. TMT. d.);

- BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7833.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7834.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7835.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7837.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7839.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7841.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7842
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7843
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7844.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7845.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7846.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7847.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7848.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7849.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7850.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7851.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7852.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7853.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7854.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7855.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7856.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7857.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7858.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7859.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7860.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7861.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7862.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7836.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7838.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 7840.
BOA., ML. VRD. TMT. d.,no: 16023.

Kitap ve Makaleler:

- ADIYEKE, Nuri (2000). "Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri", *OTAM*, Sayı: 11, s. 769-787,
AĞIRMAN, Cemal (2007). "Fert ve Toplumun Yetim ve Öksüzlere Karşı Sorumlulukları", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, VII/2, s. 9-30.
ARI, Abdüsselam (2013). "Yetim", *DİA.*, Cilt XXXXIII, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 501-503.
BARKAN, Ö. Lütfi (1941). "Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri II", *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, Sayı: 1, s. 29-59.
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (2000).*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul:T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
Demir, İsmet (1999). "Temettü Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt VI, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 315-321.
DEMİREL, Ö.-GÜRBÜZ, A.- TUŞ, M. (1992). " Osmanlılarda Ailenin Demografik Yapısı", *Sosyal-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, Cilt I, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, s. 97-161.
DEVELLİOĞLU, Ferit (2007).*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
ERTUÇ, Hüseyin (2009). "İslam'da Yetimlerin Hukuki Statüsü", *EAÜİFD*, Sayı: 31, s. 127-150.
GÜRAN, Tevfik (2000). "19. Yüzyıl Temettuat Tahrirleri", *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, s. 75-94.
KÜTÜKOĞLU, Mübahat S. (1995). "Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri", *Belleten*, Cilt LIX, Sayı: 225,s. 395-413.

ÖZÇELİK, Selahittin (2005). XIX. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi (Temettuat Defteri İncelemesi), Isparta: Fakülte Kitabevi.

ORTAYLI, İlber (2010). Osmanlı Toplumunda Aile, İstanbul: Timaş Yayınları.

ÖZCAN, Tahsin (2006). "Osmanlı Toplumunda Yetimlerin Himayesi ve Eytâm Sandıkları", İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 14, s. 103-121.

ÖZTÜRK, Said (2000). "Temettuat Tahrirleri", Akademik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 4-5, s. 537-590.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, Cilt I-II-III, İstanbul: MEB Yayınları.

ŞENER, Abdüllatif (1990). Tanzimat Dönemi Osmanlı Vefi Sistemi, İstanbul: İşaret Yayınları.

EKLER

Ek 1: Paşa Mahallesi'nde yaşı ve vasîsi belirtilen bir yetimin hanesi.

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a will or testament, mentioning a deceased person and their heirs. The text is written in a cursive style and includes names and titles.

Ek 2: Paşa Mahallesi'nde şunun bunun îânesi ile geçinen bir yetimin hanesi.

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a will or testament, mentioning a deceased person and their heirs. The text is written in a cursive style and includes names and titles.

Ek 3: Bozan Köyü'nde hiçbir malı mülkü olmayan, ziraat ve ticaret edemeyen ve şunun bunun îânesi ile geçinen bir yetimin hanesi.

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a will or testament, mentioning a deceased person and their heirs. The text is written in a cursive style and includes names and titles.